

Մանկանի Էջիւար

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՄԻՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԵ ՎԵ ՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԵ

ԻՔԻՆՃԻ ՍԵՆԷ

1867 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 20 ՉՈՐՇԵՄՊԻՆՉ

ՆԻՄԵՐՈ 350

Մանկանի Էջիւարը համար 300
հիւսիս փոխելով, սենյակի զանգի, քաղաքի փողոցի
ընթացքը, 200 զ" օրով, 100 զ" օրով, 100 զ" օրով,
յառ, փոխելով 50 օր փողոցի փողոցի փողոցի փողոցի

Էջիւարի զանգի, քաղաքի փողոցի
ընթացքը, 200 զ" օրով, 100 զ" օրով, 100 զ" օրով,
յառ, փոխելով 50 օր փողոցի փողոցի փողոցի փողոցի

Մանկանի Էջիւարը համար 300
հիւսիս փոխելով, սենյակի զանգի, քաղաքի փողոցի
ընթացքը, 200 զ" օրով, 100 զ" օրով, 100 զ" օրով,
յառ, փոխելով 50 օր փողոցի փողոցի փողոցի փողոցի

ՀԱՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՏՅՈՒՆԻՍԵՆԷ

Պէտքատան (Սըրպ) ալաֆրան
կա դեկտեմբեր 19 թարիխէ, Տրեդտոն
պուլունան պիր սիւրա Ֆապրիքաթօրու
նա, քենտի աճենթօրու թարաֆընան
չու վեճի իւզը եազըրը տըր: — «Հիւ
«քիւմէթ իւ 80 000 ատէտ էսիի սիւրա,
«բարըն դուրուպունտան տօլար ինչէի
«գարապինտան թահվի օրունմար ինչ
«գօնթրաթ իթտիմ, վէ հարպիւնէ նա
«գորը Պօման, Գարաուազ վէ Պուքըն
«միւթապիլիգ սայիր սըփաւըչար տաիւի
«իւնէնէիւնի պանա փաթ իթտի:

ՀԱՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ԽԱՐԻՃԻՍԵՆԷ

Հապէշիսթանըն Սենաֆ նամ շէհ
րինտէն դեկտեմբեր 7 թարիխէ ինչի
թէրա զագէթաւարընն նէշ իւլէտիկի
թէլէկրաֆա նէզարէն, ինչիլիգ աաքի
րինն իւք պէօլիւքէրի մահէլի մեզպու
րէ վաւը օլուպօրտու դուրմուշար, ա
աաքիլն սըհէթի իսի հալտէ տիր, իւն
րի Հապէշիսթանա երիւմէք գօլայ օ
լաճագ տըր: Եհալի, ինչիլիգէր թարա
ֆընա տօթլուգ կէօսթէրմէքտէ տիրէր
Հապէշիսթանըն իշէրիլէրինտէն կէլէն խա
պէրէրէ կէօրէ, իմրէրաթոր թէոգորոս
Տէպրա-Թապօր շէհրինի աթէշէ վէրմիշ,
վէ շէհրին եազըրլարընտա օրտու գուրմուշ
օլուպ: Մահաուլա շէհրի իւզէրինէ երիւրիւ
մէք էֆրէարընտա իմիշ, գօլպալար պու
նուսիլէրիլէմէսինէ եանի Մահաուլա իւզէ
րինէ երիւրիլէմէսինէ գարշը կէլէնէքէր տիր
օրանըն երիւրի թէոգորոսուն արգասըն
տան կիտէն աաքիլի վուրուպ էօլաիւր
մէքտէ տիրէր, Սինտ գօմանտաւընտա
պուլունան ինչիլիգ պէօլիւ կիւ Անէզի
պէլէ վաւը օլմուշ տուր:

Պալատէր խապէրէր իւզէրինէ ին

կիլթէրանըն կուպ նամ զագէթաւար շու
աթիւնէրի միւթալաւարը իթմիշ տիր:

«Տէպրա-Թապօր շէհրի պաշըրճա պիր
գալէսի տիր քի, թէոգորոս վէ քենտի օր
տուսու օրտա գօլպալար գարշը իւ
թիւքէրմի վէրիպ սըղընմըչար իտի, վէ
էլօլպալար մահպուսարըն եարըն տաիւի
պու շէհրտէ իտիլէր, տիրէր մահպուս
լար Շարգ թարաֆընտան 100 միլ գա
տար ուզագլուգ ապուլունան Մահաուլա
շէհրինտէ տիրէր, Պալատէր խապէր
էրին նէթիլէսի շիւֆէլիլէն իստէն
գօրգուլուր քի թէոգորոս պիր հըրս ու
հիտտէթի արասընտա, Մահաուլա տաիւի
մահպուսարըն էլէ կէլիլմէք թէճրիւպէ
սինի իթմիշ օլմուշ, օնիլէթ իւլէ քի,
սոնրտան գօլպալարըն օրտուսու օրթա
սընտան պիր եօլ աւսըն, Պալատէր խա
պէրէր, Տէպրա-Թապօրտա պուլունան
մահպուսարըն հալի իւզէրինէ հէր քէ
սին էնտիլէսինի մուճիպ օլմագտա տըր:

— Ֆէնիանլարըն Գրէրընիլի մահ
պուսլանէսինի պարութ իւլէ աթէշէ վէր
մէքթէճրիւպէսինի Աթման Հալաս, թէ
լէկրաֆընտա պիրիլիլիլիտէ, մահպէս
տէ պուլունան իքի նէլէր Ֆէնիանլարըն
գաշմաղա մուվաֆիաթ օլապիլմիշ օ
տուգլարըն տաիւի հէր նէ գատար իշար
իթմիշ իտի իստէն, զագէթաւարըն գալ
լիլմէ Պիւրք վէ Գալէն նաման մահպուս
պուլունան Ֆէնիանլար գաշմամըչար
տըր:

— Ինչիլթէրա տէ վէթիլին պու արա
պաշըրճա մէշղուլէթի Ֆէնիանլար օ
մուշ տուր: Տէվէթի միւշարիլէն Ման
շէսթէրտէ իւշ Ֆէնիանլարըն գալթի իթ
տիրմէսի իւլէ, սայըրլարըն իպրէթ օ
լուպ կէօլէրի գօրգար վէրահթ աու
րուրլար էմէլիտէ իտի իստէն, օգու
եանլարընմըչըն մալիւմիւ օլտուղու վէճ

իւլէ պիւս պիւթիւն մուղայիլի վուգու
պուլարագ, Ֆէնիանլարըն հըրս ու հիտ
տէթիլին մուճիպ օլարագ, կիպիտէն էն
վալի խասարաթլար վէրմէքտէ տիրէր
կէշէն կիւնլէր Գրալիշա հազըթէլէրինն
միւքէմէլ թէաթրուսու վէ էթրաֆըն
տա խալիլմէ խանէլէր եանմըշ վէ պու
իսէ Ֆէնիանլարըն իշի տիր տէնի շիւրհէ
օլունմուշ տուր, քէպալիք տաւը քի կէ
շէն կիւնլէր թէլէկրաֆըրդտա գէքի կէշ
միշ տիր, Ֆէնիանլար պուլունան Գլէրգըն
վիլ մահպուսլանէսինին էթրաֆ տիրվա
րըն տիրինէ իւշ քիշի պիր Ֆըչը պա
րութ վազ իտուպ, աթէշ վէրմիշէր տիր,
պուլունարըն միւրտար մահպուսլանէսի
աթէշէ վէրմէք եախօտ երգմագ իմիշ ի
ստէն, Էպիլիլէսի պիր խասարաթ օլմա
երպ եալընըգ տիրաւըն պիր մրգտարը
հէտմ օլմուշ տուր, պու պարութուս
բաթլամասը իւլէ 3 քիշի էօլիւպ 36 քիշի
տաիւի եարալանմըշ տըր:

Պու գալթի իթմէք խուսուսու Ամէ
րիգատտ տաիւի Ֆէնա թէէսիլ իթմիշ
տիր, մէպուսան դամարտընտա, Ման
շէսթէրտէ գալթի օլունան վէ ինչիլթէր
րտա տաւ ու կիրիթթ օլունարագ Ամէ
րիգալը պուլունան Ֆէնիանլար հազըն
տա թասահուպ իթմէք թէսալիւր օ
լունմուշ վէ Բօպէնսօն խամիտէ պիր ա
գա պու խուսուստա պիր նուլթ իրատ
իտէրէք, իրանտա իւզէրինէ պիր թա
գրմ վաթան զայրէթինէ տայիր քէլամէր
վէ շիւլէրտէն սօնրա «գալմարանըն նըս
«Ֆը իրանտալը տըր 15/20 միլեօն գա
«տար Ամէրիգալըլար իրանտալը տըրլար
«վէ ազ վաղըթտան մէմալիքի միւճթէ
«մէայի Ամէրիգատա 100 միլեօնա գա
«տար իրանտա գանընտան Եհալի պու
«լունամագ սըր, Եկէր օլ վաղըթտա
«ինչիլիգ քէնտիլի օազընմագ իսէ, սըրա
«ճըլն, րիլիլէրիլէ օլուն օլնամասը կի

« պի պիզ տախի ինկիլիզէր իլէ պու թարզ
« պիր օյուռնա պաշտեաճաղըպ », տէմիշ
տիր • Էքսէրիա Ամէրիգա զաղէթալարը
տախի պու պապտէ ինկիլթէրաւեա գարւ
շը շէտիտ միւսպահասաթ տէրձ իթմէք
տէ տիրէր •

Ամէրիգատա պուլունան իրլանալը
լար միթինկէրէ թօրլանրպ պու գաթլ
խուսուսուռնա գարշը բրօթէսթօ իթմէք
տէ տիրէր • Նիւ Եօրգտա պուլունան
13,000 գատար իրլանալըլար մէրգու
ման իւշ նէֆէր ֆէնիանլարըն շէրէֆինէ
պիր ձէնադէ ալայը իծրա իտէճէթլէր տիր •
վէ սէօլէնտիկինէ կէօրէ Ամէրիգա ծիւմ
հուրու րէյիսի Մ • Ճօհնսըն գօնկրէ մէճ
լիսինտէն • պու պապտէ ինկիլթէրաւ
տան թարպիեէ վէ թազմինաթ իսթէնիւ
մէսի միւստատէսինի մաթլուպ իտէճէք
լմիշ •

Ինկիլիզ հիւքիւմէթի իսէ ու ֆէնի
տանլար վազաւսընա գարշը ինթիեաթտա
պուլունարադ հէր թարաֆտա տիգզաթ
վէ թէֆթիլէր օլունմագտա տըր վէ պու
գատար ինթիեաթտա րադմէն • երինէ ֆէ
նիտնլար կէօնալէօն խաւարաթ վերմէք
տէ օլունալարընտան սէրպէսիեթի շախ
սիեէ նիգամընըն թաթիլ օլունաճաղը
տէօլէնմէքտէ տիր • Պու իսէ ինկիլթէրաւ
կիպի սէրպէթ պիր մէմալիքտէ զաեթթ
աղըր պիր թէապիր օլունալունտան • պու
թէվաթուր սահիհէնտիկին թագաթիտէ •
Ինկիլթէրաւ հիւքիւմէթինի • ֆէնիանլար
մէտէլէսինէ նէ տէրէճէ է հէմիեթթ վէր •
միշ օլունալուն Եախօտ ֆէնիանլարըն թէ
էտիրի նէգատար ազամէթ քէսպ իթմիշ
օլունալունտա պիր գաթ տախի թէպէս
Եիւն իտէր •

Ա Ջ Գ Ա Յ Ի Ն

Փրկիչ պիշարէխանէսի իշին վէրի
լէն չու աթիտէքի իեանէլէր մա թէշէք
քիւր պէեան գըլընըր •

Մ • Մանուկ աղա Եէտի իլէ գարա
բազարձր էանաթր թալաթընտան 50 ղըշ •

Մանուկ աղա Քիրէճ ձիեան Եէտի իլէ
պիր խայրլաւհ գաթ թարաֆընտան 20
ղուրուշ վէ իքի գօյուն տախի իհտա գը
լընմըշ տըր •

Ա • Ք • Նամ գըզ • կիրիթթար օլուն
ղու խաւարալըգտան շիֆարէզիւր օլուն
ղունտան խասսէթէն գո րպան իշին իքի
գօյուն իհտա վէ իրօալ իթմէքլէ թէ
շէք քիւրիմիդի մուճիպ օլունալունտա •

Պու միւնասէպէթլէ ֆուգարաթէր
վէր է հալիյէ թէաւաճիւպիմիդի մուճիպ
օլուն չու աթիտէքի վուգուաթը պիւ
տիրմէք Էլլէմիյէթտէն կէօրիւրիւզ •
շէօյլէ քի • Փրկիչ պիշարէխանէսի իշին
չարշը ծիւլարընտա կէզէն գանձանակտա •
ձիւմա իրթէսի կիւնիւ աշխտըլընտա
շիմալիէտէք էմալը նա մէշհուտ վէ մէ

մուլին զայրը սուրէթտէ իքի • • • իրա
չըգմը օլունալունտան • մա մէմուռնիյէ
պէեանէ միւսարէաթ իտէրիգ • Պիզձէ
մէզքիւր գանձանակտա պէօյլէ իքի իրա
պուլունմասը խուսուսու պաշգա պիր
շէյէ համլ իտէմէյիպ • իլա մէզքիւր ի
րալարը գանձանակա պրապան գաթ Եա
խօտ գաթլար • Եա Եանըլըգլա • Եա
գազանաղընըն պիր գըսմընը խաւթա
խանէյէ վիրմէք նիեթթի իլէ պիր իշ
թուլթուպ • իշի րաւթ կիթտիկինտէն •
վէ Եա պիշարէկեան իշին շէվգաթ ու
մէրհամէթտէն թահիլը օլունարադ • վէ
Եախօտ պապը գանձանակ կէզտիլէնիւր
թարաֆընտան պապը կիւնա հիլէ վու
ղու պուլմուշ օլունալուն թէվաթու
րա նէգարէն • գանձանակ կէզտիլէն
լէրի տէնէմէք իշին պրազմըլար օյ
մալը տըր • հէր նէ սէպէպէ մէպի իսէ
թէշէք քիւրէն գապուլ իտէրէք ալէնէն
պէեանէ միւսարէաթ իտէրիգ •

— • • • Խմբագիր •

Փունըն այս օրերս մէկ երկու անգամ է
որ աղքատասէրի հաղուստով չուկան առու
տուրի Ելած է • բայց զինքը չատերը չեն
ճանչեր • մանաւանդ անցեալ օր Պատրիար
քարանէն վերադառնալուն այնչափ բռնա
ւորեալ է եղեր որ մինչեւ որ թալան-թա
չիի գլուխն ելերէ նէ • մազ մնացեր է որ
հոգին պիտի ելլէ եղեր • բայց բարեբաղդա
բար տաք փունը մը խմելով քիչ մը դօ
րուլին Եա չորհրդ առեր ու գացեր իր սեն
եակը մտեր • Եա մէկ քանի օր առաջ Փրկի
չի ոգին կրծողներու թոռանց թելադրու
թեամբ տարածուած տարածայնութիւնները
ճշմարտութեան հաղուստով զարգարեր ու
ոսկերիչներու չուկան առուրդի զրկեր էր •
որ հոն լաւ ընդունելութիւն մը գտնելով
կորագլուխ Եա դարձած ատեն տաքութիւնն
ալ իր գլխէն թուր գացեր էր •

Այսու աղագաւ քանի մը օր խեղճը խո
րին թմրութեան մը մէջ ինչալէն վերջը
նորէն ուրիշ դիմակ մը առաւ • երեւան ելաւ
ըսելով թէ • Աղային վարչութեան « կողմանէ
« լրագրաց միջոցաւ պիտի հրատարակուի
« քննութեանց արդիւնքը • Պատշաճ կը հա
« մարիմք • այս պաշտօնական հրատարա
« կութեան սպասել • »

Փունըն իր որոշման մէջ չկրցաւ կենալ
որովհետեւ ուրիշ զօրաւոր հոգի մը կուգայ
իր վրայ Եա կըսէ իրեն որ հարցման գանձը
վերածէ • Փունըն • որ սովորած է ասանկ պա
րագայի տակ ալանջ կախել • չուտով կը հնա
գանդի Եա իր 70 րդ թուով 18 հարցումներ
կայացունող զանգուած մը կը շինէ •

Աս սքանչելի հարցումները փունըն որո՞ւ
կուղղէ •

— Այն խառն ժողովին • որ մէկ քանի
օր առաջ իր կողմէն երկու էֆէնտիններ զրո
կելով քննած Եա քննութեան արդիւնքը հր
ատարակելու վրայ էր ըստ փունընի •

Ուրեմն հիմա քննիչ էֆէնտիններ կը պար
տաւորին առջի քննածներն վրայ վատահ
չըլլալով ստոյգ քննութիւն չսեպել Եա նո
րէն փունըն « նշանակածները քննութեան

առնել Եա ըստ այնմ տնօրէնութիւն մը ը
նել • » վասն զի • կըսէ փունըն « հարե
ւանցի Եա առ երեսս քննութիւն մը կըր
նայ զիտան ժողովը վրիպեցուցանել • ուս
տի լուրջ Եա անաշտ քննութիւն պէտք է •
որպէս զի հիւանդանոցի արդի մատակարա
րութեան ճիշդ վիճակը երեւան ելնէ • »

Փունըն աս խօսքերով սա միայն հասկը
ցունել կուգէ որ ինքը նախ հիւանդանոցի
վիճակը քննելու գացող էֆէնտինները անա
շտ Եա հաւատարիմ չճանչնար • երկրորդ իր
ըսածներն իրեն համար կասկածելի են • Ա
սիկա մեծ բան մը չէ • դատողութեան պակ
սութիւնէն յառաջ կուգայ • Եա փունըն հա
մար ալ ներելի է • վասն զի առողջ սւղիղէ
չէ թղթած •

Ուսմը կըսեն թէ փունըն՝ ոտք ու գլուխ
աչք ու ալանջ Եա խելք ու միտք չունեցող
կտոր մը մրոտեալ թուղթ է • իսկ այլք ալ
կըսեն թէ երկու ոտք • չորս աչք Եա ա
կանջ ունեցող էակ մ'է •

Ըսել է որ փունըն մինչեւ փրկիչ երթա
լու չափ ոտք ունի • տեսնալու համար ալ չորս
աչք ունի • արդէն հարցունելու համար ալ
լեզու ունենալը գիտենք • ուրեմն ալ ի՞նչ
հարկ կայ ուրիշին հարցունելու Եա իր չը
ճանչած անձանց պատուոյն դպչելու •

Փունըն՝ աս խօսքին տեսէք ի՞նչ խղճա
լի պատասխան կուտայ • « այս մեր գիտնա
« լու բանն է կըսէ • Եա թէ մենք հիւան
« դանոց երթալով արտաքին ցոյցերէ խաբ
« ուողներէն չենք • • • »

Ստոյգ կըսեմ • Եթէ գանկարանութեան
(գլխու կազմութիւն) փոքր ի չատէ տեղ
եակ չըլլայի • Եթէ գինքը ի մօտոյ տեսած Եա
ճանչած չըլլայի • աս պատասխանին վրայ չատ
պիտի դարմանայի թէ աս տեսակ ալ տկար
դատում կրնայ մի ըլլալ աշխարհի մէջ կամ
թէ ըսողն իր ըսածը չհասկնալ •

Ընթերցողք • աս ըսածիս աղէկ ուշադ
րութիւն րէք • Եթէ փունըն՝ « Եա արտա
քին ցոյցերէ խաբուողներէն եմ • անոր հա
մար հիւանդանոցը անձամբ չեմ երթար քն
նելու » ըսած ըլլար նէ • այն ատեն չատ
չիտակ խօսած պիտի ըլլար • Եա հետեւապէս
հրապարակաւ այն հարցումներն ըրած ըլլա
լուն համար ոչ ոք իրաւունք ունէր զինքը
մեղադրելու • բայց հիմա քանի որ ինքը հի
ւանդանոցի վիճակը քննելու գացող անձանց
վրայ կը կասկածի • Եա արտաքին ցոյցերէ խաբ
ւողներ կը կարծէ Եա քանի որ ինքը արտաքին
ցոյցերէն խաբուողներէն չէ եղեր առաւել իրեն
կը վսյէր երթալ • քննել Եա ճշդիւ տեսածնե
րը երեւան հանել ու հրատարակել (1) • որով
աղգասիրութեան մեծ պաշտօն մը կատարած
պիտի ըլլար ու հետեւապէս հասարակու
թեանէն մեծ պատիւ պիտի ընդունէր • Եա
աս ճիշդ իրեւ մարդ խորհելու Եա իրեւ մարդ

(1) Ստոյգ է որ կըսուի թէ • փունըն թէ
Եա արտաքին ցոյցերէն խաբուողներէն չէ •
Եթէ երթայնէ՝ կրնայ ներքինները դուրս թա
փել Եա առէն բան երեւան հանել • բայց կը
վախնայ եղեր որ ներքինը քննելու ատեն
քարշողական զօրութիւն մը զինքը վար
դնելով դարմանի ենթակայ կըլլայ •

գործելու օրինակոր կերպն էր . բայց քանի որ փունջը առ ճշմարտութեան եւ իր խոստովանութեան հակառակ ընթացքի մը մէջ գտնուեցաւ , իրաւամբ Հայ հասարակութեան մեղադրանացն ու դատապարտութեանը արժանի է , եւ անշուշտ իր պատիւն ու իրաւունքը ճանչցող հասարակութիւնը՝ անկարելի է որ ասանկ մէկ մը իրեն բարեկամ ճանչնայ :

Փունջին՝ առ մասին գրածները կարգացող ուշիմ եւ առողջ դատողութեան տէր մէկը՝ փունջին վրայ ուրիշ վճիռ չկրնար տալ , բայց եթէ՝ փունջը՝ կամ հիւանդանոցի արդի տնօրէնութեան դէմ մասնաւոր թշնամութիւն մը ունի , եւ կամ մասնաւոր հակառակորդներու գործիք եղած է , եւ ոչ մէկ խնդրի տէր մը կրնայ ասոր հակառակը պնդել : Ահա փունջն՝ ան խուսափելի կերպիւս ամբողջ տակ փակուած է , մինչեւ անգամ իր հարցադրանքներէն ոմանք ճիշդ ալ ըլլան , իր խօսքովը անանկ մը բռնուած է , որ ազատութիւնն անկարելիութեան մէջ է :

Եկուր նայինք Պ . Փունջ , վայրիկ մ'ալ քեզ իբրեւ մարդ , եւ սքանչելի հարցումներդ իբրեւ մարդու բերնէ պոռթկացած համարելով քիչ մ'ալ քեզ հետ խօսիմ , եւ աշխարհք դարմանող հարցումներդ աչքէ անցունեմ ու արձանագրեմ , որպէս զիս ապագայ դարերը գիտնան որ՝ 19րդ դարն ալ , թէ եւ հոգեկաւոր անուն հանած , բայց քեզ նման թերթի մը անունը հոգալու չափ թոյլտուութիւն ունեցեր է :

— Ըսէ նայիմ քա՛նի հարցումով կերելուս :

« Տասն եւ ութը :

— Այդ շատ քիչ է , կրնայիր այդ տեսակ սքանչելի անթիւ հարցումներ ալ ընել , անանկ չէ՞ , երբ հարցումդ դուռ իսկ քննելու անհոգ ես :

« Պարտականութիւնս շատ քիչ է , զիս տեսողները թողնէ մը կը կարծեն :

— Հա՛ , հա՛ , է՛յ , ըսէ առաջին հարցումդ որ կարգաւ յառաջ երթանք :

« Ա . Ստոյգ է որ կրտսի թէ՛ տնօրէնութեան եւ ազգ . վարչութեան մէջ կան . « խաւ հաստատուած դաշնագրին » . յօդ . « ուսածոյն հակառակ , հիւանդանոցի սեփ . « հակառակ կալուածներէն » Այգին գերեզմա . « նաւան փոխուած եւ 3000 էն աւելի որ . « թերը արմատախիլ եղած են . . . »

— Աս հարցումը ստոյգ չէ , Պ . Փունջ , եւ մասնաւոր թէ յիմարական ալ է . վասն զի առ յիշած դաշնագրիդ դեռ չծնած , ան այդքին ցանկերը քակուած եւ էրէ վայրի ու անտառին գազանները անոր մէջ մտած էին , եւ անիկա այլեւս այգի ըլլալէն դադարած էր . եթէ իբրեւ մարդ գործածելու համար ոտք ու աչք ունենայիր նէ , առ հարցումիդ հարկ չէր մնար , վասն զի ան այգիին քանի տարիէ հետէ անմշակ մնացած ըլլալը կը տեսնէիր : Գալով 3000 որթիդ՝ հարկ կըլլայ որ քեզի այգեգործութեան դաս մը տամ : Ան այգին 20000 ի չափ որթ (իւղիւմ քիւթիւլիւ) ունի , սեպտեմբեր 3000 ը գերեզմանի համար հողէն դուրս ելած են , մնացած 17 հազարը հողին մէջ մնալէն ինչ

օգուտ կելլէ , աւելի աղէկ չէ՞ որ ամէն ալ հանուին , եւ իբրեւ վայտ հիւանդանոցի պիտոյիցը գործածուին , եւ այն հողն ալ բերք բերող արտ մը ըլլայ : Դիտե՛ս թէ այգիի մը կեանքը քա՛նի տարի է , եւ ան՝ քա՛նի տարուան , ու գրեթէ միշտ անմշակ էր : Ըսէ Բ . հարցումդ :

« Բ . Ստոյգ է . . . յիշեալ դաշնագրին » « Դ . յօդուածոյն հակառակ , վարչութեան » « որոշմամբ կարգուած . . . գանձապետի փո . « խանորդը հրաժարած է , փոխանորդ Տր . « հօդէնը հասցիները գրեպանը կրգնէ , « պարտատէրերը հրաժարուած գանձապետին » « կը դրկէ , հացագործ մը , որոյ ոչ հաւա . « տարմութիւնը եւ ոչ ձեռնհասութիւնը ե . « րաշխաւորեալ է , գանձապահ կարգած է ա . « ռանց հաւանութեան աղգային վարչու . « թեան . »

— Աս հարցումդ՝ Պ . Փունջ , գլխովին անտեղի է . վասն զի դեռ վարչութիւնը՝ դաշնագրի Դ . յօդուածոյն համեմատ պատասխանատու հոգաբարձութիւն մը կարգած չէ , եւ այս պատճառաւ այ փոխանորդ տնօրէնը Մանգումէի 323 թիւով բողոք ըրած է , « նա . « (վարչութիւնը) տակաւին զատ եւ ծանօթ հոգաբարձութիւն մը հաստատած չէ , եւ . « այն » ըսելով , այն տտնն ո՛ւր էիր աչքդ դոց դաշնագիրը կարգացող պարոն : Աս առ . « թիւ ալ եկուր քեզի քիչ մ'ալ իրաւապի . « տութեան դաս ծամ , վարչութեան կող . « մէն եթէ գանձապետ մը կարողուած ըլլար նէ , այն գանձապետը ի պաշտօնէ որո՞ւ պատասխանատու գտնուի օրինակոր կըլլար , վարչութեան , հոգաբարձութեան թէ հի . « ւանդանոցի տնօրէնին . եթէ այն գանձապե . « տը անհաւատարիմ գտնուէր նէ , փաստ ո . « րո՞ւ պիտի վերաբերէր , եթէ ըսես , Պ . չը . « խորհող , գանձապետը՝ հսկող հոգաբարձու . « թեան պատասխանատու ըլլալու էր , առ . « հոգաբարձութիւնը դեռ չէ ստեղծուած , իսկ . « եթէ ըսես , պէտք էր գտնապետը վարչու . « թեան պատասխանատու ըլլալ եւ անոր տը . « ուած փնտնելու ըստ բնական օրինաց վար . « չութեան կը պատկանի , կըսեալիս , քանզի . « վարչութիւնը այն յիշած դաշնագրիդ Զ . « յօդուածոյն մէջ ասանկ ըսած է , մտիկ ըրէ . « կարգացածը չհասկցող Պ . « ինչ որ . . . հա . « ւաքէ , այն առածները իր անձնական պա . « տասխանատուութեանը պիտի վերաբերին եւ . « թէ պարտք մը կամ փոխառութիւն չը . « ընէ , վճարումն իր անձին պիտի վերաբերի եւ ՈԶ . « ՀՈԳԱԲԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԿԱՄ ԱԶԳ . ՍՐԵՏՈՒ . « ԿԻՆ » : Ասոնք աղէկ մը գիտելէն ետք , Պ . « Փունջ , ըսէ հիմա ինծի թէ , ո՛ւր տեսնեմ ես . « անանկ մէկը՝ որ յատկապէս իր պատասխա . « նատուութեան տակ եղած ստակը իրեն պա . « տասխանատու չեղող գանձապետի մը սըն . « տուկը նետէ , որուն հաւատարիմ կամ ձե . « ռընհաս ըլլալու կամ չըլլալու ընտրութիւնն . « ալ իրմէն կախում չունենայ : Պ . Փունջ , . « այս երեւակայած ալանդակ պայմանիդ ոչ . « բնական օրէնքը՝ ոչ որ եւ իցէ քաղաքական . « կամ աղգային օրէնք մը եւ աշխարհկային . « ճշմարիտ համոզումը թոյլտուութիւն ունին :

Մ . Գրեմ . Էֆ .

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ ՄԷՃԼԻՍԻ

Պու . Էֆնէ պու մէճիստէ հազըր պուլու . « նան Թիւրքիա միսիօնարարը պէյնիստէ գու . « հուր իտէն գըլ ու գալ հազգընտա Աւետա . « բեր նամ դաղէթա պիւս պիւթիւն սիւքիւթ . « իւրէ կէշիւիշ օլտուղունտան , պէյքի Մ . « Պիլիս , հազգանիյէթէ թիւյէթէն նազլ ու պէ . « եան իտէր նիյէթի իյէ վուգուի հալին պիւ . « ազընը 552 ինճի Մանգումէտէ պէյանէ միւ . « սարաաթ իթմիշ օլտուղում մարիւմ տիր :

Մէրգում Մ . Պիլիս իսէ , վուգուաթը մէգ . « քիւրէյի օլտուղում կիպի պէեան վէ միյանէ . « լէրինտէ տէր կիւղար իտէն բունթօլարը իյ . « գան իթմէտիքտէն մաատա , նազլ իթմիյիմ . « պիւր ճիւղի չէյին պիյէ ճէրհինէ 544 ինճի . « Մանգումէտէ ճիւրաթ իթմիշ օլտուղունտան , . « մէրգումուն եաղտըղարընը գրիթիգա իթ . « մէյէ վէ կիղիտէ գալանլարը տախի դահիրէ . « չըգարմազա մէճպուր օլմուշում տուր :

Պազալում Մ . Պիլիս եաղտըղարընը նասըլ . « անլամազ իթմէմիշ , պէն նէ տէմիշիմ , օ նէ . « ճէվապ վէրմիշ վէ նէ ուսթալըզլա գալամազ . « կէսսթէթմիշ տիր :

Ա . Իյթէ պէն չու մէյալտէ տէմիշ իտիմ . « — իթմէթէ նէգարէն , Մ . Պիլիս . . . օ . « րատա հազըր պուլունմաազ էֆքիարընտա . « իմիշ իսէտէ . . . ֆիլան սէպէպէ մէպնի օ . « րայա կիթմիշ օլմալը տըր » :

Կիւեա պուլուս ճէվապ աէյի Մ . Պիլիս . « չէյիլէ սէյիլէմիշ տիր — « Մ . Վանէլէպին . « . . . կիտէճէկինտէն , Թիւրքիա հազգընտա . « րաթօրթօ վիթէճէյինտէն իւպէթիմիդ օլմազ . « սրզըն . . . կիթմէք նիյէթիտէ պուլուն . « մուշ ուտուգ » :

Լաֆանլան իլէրի կէլսին Պէն , Մ . Պիլիս , . « Մ . Վանէլէպին կիտէճէյինտէ վէ իւսսթէթէն . « րաթօրթօ վիթէճէյինտէ պիլիթ իտի տէյինէ . « րէտէ տէմիշիմ , Օնլար գա՛նդի սէօղլէրիմէ ճէվապ . « տըրլար : Օլա՛մազ չէյ մի տիր քի , Մ . Պիլիս . « մէրգումուն կիտէճէյինտէ պիլմէկէրէք . կիթ . « մէք նիյէթիտէ պուլունտուգտան սօնրա . « նիյէթիտէն վազ կէշսին , վէ թէքրարէն . « մէրգումուն կիտէճէյինտէ իշիտէրէք . կիտիպ . « օրատա պուլունսուն : Մ . Պիլիս , պէն քէնտի . « ֆիքրինի նիճէ՛ պիլմիշ օլուրում տէյի ին . « քեար իթմէքտէ իսէ , քէնտի կիպի պիւր տի . « կէրիտէ իգրար իթմէքտէ տիր , վէ պէնտէ . « քիմին իւղէրինէ չօդ էմիյիլթիմ վար իսէ , . « օնուն սէօղլէնէ ինանմաղըղմ աղլա եազըն . « տըր :

Պունտանտա գաթի նազար իուսսուսու . « մէքքիւր հէր նէ գատար պանա գալիլէն . « պիլտիթիլմիշ իտի իսէտէ , պէն իթիմալ թան . « թընա պրազարազ իթէրգիմ իյէմիշ իտիմ : . « Իմի մանթըգա աշինա օլան պէյիլէ պիւր ճէ . « վապա հիճապընտան գըղարըր : Մ . Պիլիս , . « էկէր թիւրքէ պիլմէլ իսէ , պիւր պիլմէնէ . « սօրմալը իտի , եօղ իսէ Սպանիայա իւսս . « օլան իսմիլէրի պուրայա եաղտըրմայա պէնի . « մէճպուր իտէր :

Իքինճի . պէն , « Մ . Պիլիս , պիւր գալ կիւն . « էվիլը րաթօրթօլու ալմըշ օղումուն « մէքքիւր ճէմիյէթտէ օղունմաապընա սայ . « իթմիշ . . . վէ օղունտուղում հալտէ , օրատա . « գարըն սէյիլէմէճէյինտէ պէեան իթմիշ ի . « միշ » , տէմիշ իտիմ :

Մ. Պիսիսիս, կիւսեա պէտքէ հիշ պիր
էֆեբարտա պոլուսնմամբ կիպի շու վէճէ
իւլէ ինքեարէ ճիւղաթի իտէր, և Պու տալիս
և Պ. խօսորովուն պիւլէմէզ (պուրատա Մ. Պիսի-
սիսիս սինիլիւնէ տօգանմըն օլմալը) օլտու-
գու պիր մատտէ օլտուգտան մատաւս սա-
և հիշ տէ տէյիլ տիր և տէր վէ պիրազ աշա-
ղըտա տէտիքլէրիմին սահիւ օլտուգուսու-
շու աթիտէքլի սէօզլէրի իլէ թաստիգ իտէր,
և Պէն (տէր Մ. Պիսիս) նէ րաբօրթօյու մէճ-
և իսէ թագտիմ իթմէմէք . . . մէրամընտա
և պուլուսնմալուս, քէնտիմէն րաբօրթօտա
և պազըր եանլըն իֆատէլէր վէ եանլըն էֆ-
և քեարարար կէօրիւպ, օնլար հագգընտա
և էֆեբարըմը պէեան իտէճէյիմի Մ. Վան-
և լէնէպէ պիլտիրմիշ իսէմտէ . . . Վագաւս
և իթթիհատըն պիւլիւք մէճիսինտէ «միւ-
և պահէսէ իթմէյէ նիլէթիմ օլմատըղըն»
և Մ. Վանէլէպէ խապէր վէրմիշ իտիմ (ե-
գարտա ինքեար իտէնին պու սէօզլէրին իլի
և աիգգաթ էթ օգուլան տօսթուս) միւպա-
և հէսէմիզ տալիս . . . իթթիհատըն րէսի
և մէճիսինտէ օլմատը (Պուտա չիւրէսիգ
Միսիսնար ուլտուրմաւսը տըր, չիւնքի պէն
պիւլիւք, քիւլիւք մէճիս զիքը իթմէմի-
և չիւմ) ճէմիլէթի մախսուսէ հուգուրուստա
և րաբօրթօյա մուխալիֆ էֆեբարտա պու-
և լուստուգուսուս սէպէպլէրին իֆատէ իթ-
և միշիմ» :

Իմտի պու պալեատէքլի սէօզլէրէ պա-
գարագ, տիմէք տիր քի, Մ. Պիսիս էվվէլ-
տէն րաբօրթօյու իսթէմիշ, օգուսուշ, քէն-
տի էֆեբարընս մուգայիւր և եանլըն էֆ-
քեարարար վէ եանլըն իֆատէլէր կէօրմիւշ,
էֆեբարարըն պէյան իտէճէյէնի պիլտիր-
միշ, մէճիստէ միւպահէսէ (վիճարանու-
թիւն) իթմէյէ նիլէթի օլմատըղըն խապէր
վիւրմիշ, վէ ճէմիլէթ հուգուրուստա քէնտի
գալիլիսէ րազմէն (հալաուսկ) գարըն սէօյ-
լէմիշ :

Էօյլէ իսէ, նիւշին պիրազ եօգալըտա
ինքեար իթմիշ իտիւ Էօյլէ իսէ հիւշին և Պ.
խօսորովուն պիւլէմէզ օլտուգու չէյ և օլուեօր,
Օգուսան տօսթուս, պու պիր աճայիս
չէյ տէյիլմի տիր. Մ. Պիսիս, տէտիքլէրի-
մին ալէնէն ճէրհիւն չըգընմըն իքէն, թաս-
տիգ իթմէքտէ տէյիլմի տիր :

Իմտի պուսնս նէ՞ մանա վէրիլմէլի, Մ.
Պիսիս, իլմի մանթըգա աշինս տէյիլտէ ճէ-
հալէթիտէն նաչի մի պէտքէ իլք սէօզլէնի
սօն քէլամարը իլէ ճէրհիւն, եօզ իսէ
նէհուտիլէրին, էլսինէի սայիլէ իլէ քիւլիւ
իթմէյի կիւնս սայմատըգարը միսիլու Մ.
Պիսիս տալիս օրատա մուխալիֆ էֆեբարըն
ինկիլիզ իսանը իլէ պէեան իթմիշ օլտու-
գուստան, չիւմտի թիւրքէն իսան իլէ պէն
պէտքէ եա չէտքէ սէօյլէմէթիմ տիրէք գա-
միրին թէսքին իթմէքտէ՞ մի տիր, եա
եօզ իսէ էհալիլի ճահիլ սանարագ, կէրչէյի
եալան վէ եալանը կէրչէք եէրինէ եութ-
տուրուրուս էֆեբարընտա՞մը տըր :

Սօրարմ Մ. Պիսիս, մէգքիւր րաբօր-
թօտա կէօրտիւլիւ և եանլըն իֆատէլէր վէ
եանլըն էֆեբարար » նէ՞ իտիլէր, նիւշին
պէեան իթմէմիշ տիր. էլէր քէնտի օրատա
պէեան իթտիլի էֆեբարար տօղըն վէ րա-
բօրթօտաքի եալան իտիլէր իսէ, ալըգ ա-

չըղա նիւշին եազըպ իյգահ իյլէմէմիշ, հիշ
սահիւլիք ընդգ էօնիւնէ կէլմէտէն գօրգա՞ր
մը. ալմէյէ տայիլ օլան չէյին, ալմէ մու-
վաճէնէսինտէ նէյր օլուսմասը հագգանիլէթ-
տէն տէյիլմի տիր :

Քէնտի իգարընս, մէգքիւր րաբօր-
թօտա օլգատար եանլըն էֆեբարար եւն.
կէօրիւպ գարըն սէօյլէմէյէ վատ իթմիշ ի-
քէն, գարըն սէօյլէմիշ, վէ պուսլարըն քեաֆ-
ֆէսինտէ գարանլըգտա սագլաման էլան
սայ ու իգտամ իթմէքտէ օլան Մ. Պիսիս
կիպի պիր գաթ, օլապիլի՞ր չէյ միտիր քի,
րաբօրթօնուն օգուսմասընս չալընսարն :

Էվվէթ, պու պապտէ պէնիմ տէտիքլէ-
րիմ հէմ րէք սահիւ վէ հէմտէ րէք ճիւլի
պիր չէյ զիքը իթմիշ օլտուգուստան, զիյր-
տէ պաղը կիլիլտէ գալտն բունթօյարը տա-
լի իշար վէ պէեան իտէճէյիմ տիր :

Իւչիւնիւ, պէն քէնտի պահըմտա տէ-
միշ իտիմ քի, ճէմիլէթ հուգուրուստա րա-
բօրթօտա գարըն սէօյլէմէյէճէյիմ տէյէն Մ.
Պիսիս քէնտի սէօզլէնէ րազմէն, գարըն սէօյ-
լէմիշ . . . վէ թիւրքիա չայարընս իլմ գա-
րարը տըր տէմիշ տիր » :

Մ. Պիսիս իսէ կիւսեա պէնիմ տէտիքլէրի-
մէ ճէվապ տէյի շու վէճէ իլէ պասթը մա-
գալ իյլէմիշ տիր :

« Մը. Վանիլէնէպ, քէնտի րաբօրթօ-
և սուստա թալիմ ու թէրգլիլէնի Էվրօբատա
« թահսիլ օլուսմասըն իտտա իտէր իտի . . .
« (պէն տէտիմ քի տէր) էճնէպի մէմէքէթ-
« տէ էճնէպի իսանլա իլմ թահսիլ իտէն
« հայի կիւլիւքլէրէ մաղճար օլտուգտան
« պաշգա . . . պու վէճէ իւգրէ թէրպիլէ
« օլուսան քիմէլէրին, քէնտի վաթան մէք-
« թէպլէրինտէ թէրպիլէ օլանլար գատար հէժ-
« չէրիլէրի պէյինտէ « ֆայիտէ իտէմէնէ-
« ճէկի » պա թէճրիւպէ թահգըգ գըլընմըն
պիր քէյֆիլէթ տիր » :

Կիւսեա Մ. Պիսիս, իլմ թիւրքիալընարա
գարարը տըր տէմէմիշ, իլա օնլար իչին Էվ-
րօբա թէրպիլէսի ֆայիտէ իթմէք իմիշ տէ-
յի իտտա իթմիշ իմիշ :

Պէնիմ ալտըղըմ մալիւմաթա նէգարէն,
էվվէթ Մ. Վանիլէնէպ պազը չայ չօճուգլա-
րըն Էվրօբատա թէրպիլէ օլմալարը էլիլէմի-
լէթիսի պէեան իթմիշ իսէտէ, տէյիլ վայիզ
օլմագ, իլա տիւր միւս իլիլէթիլէրտէ իս-
թիլտա օլուսմագ իչին, վէ պուսլարա պէ-
րապիլ թիւրքիատաուս եիւքսէք մէրթէպէ
մէքթէպլէր քիւլաւտ օլուսմասը էլիլէմիլէ-
թիլիտէ կէօթէրմիշ տիր :

Պաշըն - Եփեսոս .

ԹԱՏՐՈՆ ՆԱՌԻՄ
1867 Ղեկտ. 22 ուրբաթ գիշեր Ժամ 5
ՓԱՌԱԽՈՐ ՆԵՐԱՅԱՑԱՑՈՒՄՆ
Հ. Դ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՆԴԵՍ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԿՈՐԾԱՆՈՒՄՆ
ՈՒՌԻՆԵՆՆԵՐ ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ
Թատրերգութիւն երգախառն ի հինգ
հանգիստ
Ներդիւնակութիւն Պ. Ռ. ՍԵՏԵՃԻՆԻ

ՆԱԽԱԳԻՐՈՒԹԻՒՆՔ
ԻՌԱԳԱՆԱԶԻՒՐ ՀԱՆԴԻՍՈՑ
ՀԱՆԴԵՍ Ա.
Տեսարանն է՝ Սոյ շրջակայքը. — Գի-
շեր. — Լուսնի խաւարումը. — Լեռնի կո-
րըստեանը վրայ թագուսնոյն ցնորեալ եւ յու-
սանատ վիճակը. — Շահանայ պատերազմի
պատրաստութիւնը եւ իւր կնոջ պաղատա-
խառն ընդդիմութիւնը. — Հրեշտակին երե-
ւումը եւ Ոգւոյն հետ կիլիկոյ աւերման նա-
խագուշակ խօսքերը. — Կայծակ եւ որո-
տում :

ՀԱՆԴԵՍ Բ.
Հրաչեայի զէրանս համոզելու ջանալը
թշնամեաց կողմը անցնելու համար. — Թա-
գուսնոյն առ Պապն Հոռվայ ուղղած նա-
մակին պատասխանին վրայ Տարսնի մէջ իշ-
խանաց ի ժողով գումարուիլը. — Ոթնը
թագաւոր պսակելու համար իշխանաց խոր-
հրդակցութիւնը. — Լեռնի յանկարծ նոյն
ժողովքին մէջ երեւիլը :

ՀԱՆԴԵՍ Գ.
Եգիպտացւոց հեղեղի պէս ի կիլիկիա ար-
շաւելուն վրայ թագուսնոյն յուսանատու-
թիւնը. — Լեռնի փախստեան որոշումը
վարեամ համոզելով. — Հրաչեայի Եգիպ-
տացւոց կողմն անցնիլը եւ Շահանայ ըստ
բաղդի թշնամեաց զիմաւայելու միտումը.
— Փրննայի՝ Հրաչեային հանդիպումը եւ
նորա ձեռք երկրորդին մանը. — Լեռնի
ընտանեօք հանդիւրձ կապան բերդը փախչիլը :

ՀԱՆԴԵՍ Դ.
Վարեմայ՝ կապան բերդին մէջ տեսած
տեսիլը. — Նոյն տեսիլեան մէջ Լեռնի եւ
Հրաչեայի երեւումը. — Թորգոմայ Ռուքին-
եանց թագաւորաց գիւղականաց վրայ ըրած
նախատիւքը. — Թագաւորաց ստուերներուն
գերեզմաններէն դուրս ելնելը. — Ոգւոյն եւ
սագայեկներուն երգը. — Վարեմայ՝ արթըն-
նալու պտեն նոյն երեւոյթներուն անհետա-
նալը. — Լեռնը իւր ընտանեաց չլիստելու
դաշամը թշնամոյն զօրապետին հետ ըրած
գալինքը եւ բերդին դռները բանալու եր-
թալը :

ՀԱՆԴԵՍ Ե.
Տեսարանն է՝ Սոյ աւերակները. — Ս-
րիւր կսկսի իւր ճառագայթները արձակելու
— Կերեան աւերակաց վրայ չայ զօրակա-
նաց դիակները, որոնց մէջ Թորգոմ քարի մը
յեցած կարտասուէ. — Ոգւոյն ի հեռուստ
կիլիկոյ աւերման նուագը եւ մերթ ընդ
մերթ երեւիլը. — չայ զօրականաց եւ իշ-
խանաց չղթայակապ անցնիլը. — Թագու-
սնոյ վերջին յուսանատութիւնը եւ ինքզին-
քը սպաննելու միտումը. — Թորգոմայ եւ
Ոգւոյն թագաւորացանց վրայ ըրած անար-
գանքը. — Եգիպտացի զօրապետին յոխոր-
տանք գանդը յաւաջ մղելը. — Հրեշտա-
կին սպանալիքը, կայծակ, որոտում, մը-
թաւթիւն :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԳԱՐԱՅԵՑ Թ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՂԱԹՆ ՀԵՐԱՅԵՐԸ ԹԱՊԱՆԵՍԻՍԻՆԵՐ
ԻՅԵՂԻՍԱ ԹԵՂԻՍ ԵՆԱՆ, ԾՅՈՂԱՆԱ ԶԵՅԵԱՆԷ
ԳԻՏԵԹԷԼԵՐ ԳԵՐԵՐԵՆԱ ՆԻՍԵՐՈ 187.